

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
(SZTAB GENERALNY)

Oddział II.

Nr 28814 /II. Inf./II.C.

Tel.Sztab 21.

8856 J₂
Warszawa, dn. 31.X. 1922 r.

DO

ADJUTANTURY GENERALNEJ NACZ.WODZA

w B e l w e d e r z e.

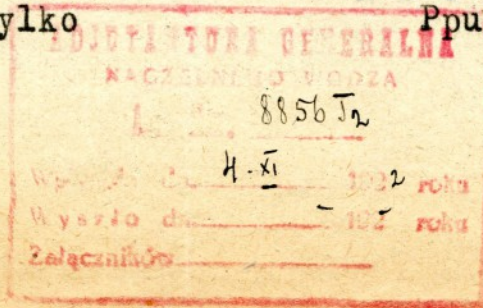
W załączeniu przedkładam z rozkazu Szefa Szta-
bu Generalnego 2 raporty attache wojskowego w Rewlu
Nr.1050 z dnia 24.X. i Nr.1052 z 24.X:1922 r.
2 załączniki.

Szef Oddziału II.Szt.Gen.

O t r z y m u j a :

Adjutantura Generalna,
Gabinet Ministra Spr.Wojsk.
Szef Sztabu Gen.
Kierownictwo Mar.Woj./tylko
Nr.1052/.

M A T U S Z E W S K I
Ppułk.p.d.Szt.Gen.

PLESSIGNY
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Rewel dnia 24.X.22r.

L=1052/22

Do

Ministerstwa Spraw Wojskowych
Sztab Generalny Oddział II.

Wizyta polskich kano-
nierek w Rewlu.

Trzeciego października o godz. 11 przybyły do Rewla dwie nasze kanonierki: "Komendant Piłsudski" i "General Haller".

Przybycie ich zapowiedziały w swoim czasie M.S.W. Sztab Generalny i M.S.Z..

Jakkolwiek charge d'affaires p. Neuman nie otrzymał z M.S.Z. żadnych instrukcji jak należy traktować wizytę naszych kanonierek, to biorąc pod uwagę ogólny nastrój społeczeństwa estońskiego przyjazny dla nas w wysokim stopniu, stale lojalne i przychylnie dla nas stanowisko rządu oraz to że estończycy parokrotnie zupełnie oficjalnie wizytowali nas, jak w lutym ogólną wycieczką oficerów armii estońskiej a we wrześniu eskadrą 4 aeroplanów wojskowych - postanowili wizycie naszych marynarzy nadać charakter bardziej oficjalny i nie krępować w niczem estończyków, którzy chcieli przedstawicieli armii naszej uczcić serdecznym przyjęciem.

W związku przybycia kanonierek "Esmapaew" jedyne pismo wychodzące w poniedziałki zamieściło artykuł wstępny pod tytułem "Witajcie" gdzie informując o przybyciu kanonierek naszych i kończąc okrzykiem niech żyją goście polscy - Esmapaew - stwierdza, że polska wizyta jest nowym dowodem iż polska odczuwa poważnie konieczność współpracy państw bałtyckich.

W dniu przybycia naszych kanonierek port rewelski udekorowano sztandarami estońskimi zaś parlament estoński i polski.

Na spotkanie wyjechali jedną motorówką oficer łącznikowy floty estońskiej, drugą komendant miasta pułk. Raudwere, polski attaché wojskowy oraz inni oficerowie.

Po zawinięciu statków do portu przybyli niebawem urzędnik ministerstwa spraw zagranicznych p. Hellat i komandor Krauz dowódca eskadry bałtyckiej.

Komandor por. Stankiewicz, dowódca naszego dywizjonu po słożeniu wi-

zyty wz. dowodcy floty estońskiej komandorowi Hermowi, wizytował naszego charge d affaires p. Neumana a następnie ministra spraw zagranicznych Piipa, ministra spraw wojskowych gen. Sootsa, ministra spraw wewnętrznych Einbunda i posła francuskiego min. Gilberta.

Tegoż dnia wieczorem odbył się w garnizonowym kasynie oficerskim bankiet wydany przez ministra spraw wojskowych na którym obecny był minister spraw zagranicznych.

Następnego dnia odbył się bankiet wydany przez poselstwo polskie. W bankiecie przyjęli udział wszyscy ministrowie wraz z zastępcą naczelnika państwa. Nastroj był bardzo serdeczny. Wszystkie przemówienia estończyków miały charakter szczerzy i w wysokim stopniu przyjazny. Wśród gości byli również: przedstawiciel Francji min. Gilbert, Finlandji - dr. Rejonek i Lotwy - Seskis. Wszyscy trzej przemawiali akcentując konieczność zbliżenia państw bałtyckich. Podczas bankietu przygrywała nasza orkiestra. Tegoż dnia wieczorem komandor Stankiewicz przyjmował kolację na "Komandancie Piłsudskim" estońskich oficerów marynarki.

Piątego października o godz. 2-giej - obiad u komandora Stankiewicza na którym obecni byli zastępca naczelnika państwa, minister spraw zagranicznych, minister spraw wojskowych, szef sztabu generalnego nasz charge d affaires i attache wojskowy.

O godz. 8-iej kolacja u ministra spraw zagranicznych przy licznych udziałach członków rządu a następnie bal.

6 października poselstwo nasze urządziło przyjęcie na 90 osób dla naszych marynarzy bez udziału estończyków.

Poza marynarzami obecni byli kom. por. Stankiewicz i trzech oficerów, charge d affaires, konsul atwojsk. i jego pomocnik.

Przyjęcie to a przede wszystkim serdeczny nastroj jaki panował zrobiły na marynarzach naszych głębokie wrażenie. Po własnych przemówieniach i licznych toastach przy dźwiękach własnej orkiestry odśpiewali szereg piosenek żołnierskich poczem odbyła się wspólna fotografia. Następnego dnia rano eskadra odpłynęła do Gdaneka.

Ogólnie zauważyć należy, że pierwsza ta polska wizyta morska której nadało się charakter oficjalny i którą też estończycy przyjęli bardzo uroczyście zrobiła w społeczeństwie tutejszym wrażenie bardzo dodatnie. Estończycy zadowoleni są że po licznych wizytach oficerów estońskich mogą przyjąć obecnie przedstawicieli naszej

armji.

W dniach najbliższych oczekuje się znow odwiedzin naszej eskadry lotniczej. Ogólną projektowaną wycieczkę innych broni należałoby jednak odłożyć do wiosny - obecna bowiem pora, sezon zimowy, znacznie utrudniałoby estonczykom ich rolę gospodarzy.

Ablamowicz mjr.

/-/Ablamowicz mjr.
Attwojsk. przy P.P. w Estonji.

ATTACHE WOJSKOWY
przy
POSELSTWIE POLSKIM
w ESTONJI.

Rewel dnia 24.X.33r.

Li 1051/22

Do

Ministerstwa Spraw Wojskowych

Sztab Generalny Oddział II.

Przebieg przesilenia ministerjalnego.

13 października minister spraw zagranicznych Piipi i minister pracy i opieki społecznej Kaarna członkowie partji "pracy" stosując się do decyzji swej partji zgłosili prezydentowi ministrow swą dymisję zapoczątkowując przesilenie w łonie rządu.

Rząd obecny powstał drogą koalicji partji pracy, partji włościanskiej /rolnej/, partji chrześcijańsko-narodowej i partji narodowej. Był to więc rząd centrowo prawicowy w którym skrzydło lewe stanowiła partja pracy-prawe partja włościanańska.

Partja pracy posiadała dwa portfele, ministerstwa spraw zagranicznych oraz ministerstwa pracy i opieki społecznej, a pozatem członkiem partji pracy J. Kuuk jest prezydentem parlamentu.

Ustąpienie ministrow Piipa i Kaarna było dla wszystkich partji niespodzianką a to tembardziej, że do czasu ustąpienia żadnych poważniejszych nieporozumień jak również poważniejszych kampanji z tej lub innej strony w ostatnich czasach nie było. I do dzisiejszego dnia dla bardzo wielu krok partji pracy był jeszcze pewnego rodzaju niespodzianką.

"Waba Maa" organ partji pracy w oświadczeniu swem z 17 obalając przepisywane przez innych rzekome przyczyny obalenia swych ministrow oświadcza: "istotną przyczynę obalenia należy szukać nieco głębiej. Tkwi ona głównie w wewnętrznym ustosunkowaniu frakcji koalicyjnych i w ich poglądzie na możliwość istnienia koalicji. Już w parę miesięcy po utworzeniu koalicji prasa prawicowa raz po raz poczęła kampanję przeciw ministrowi spraw zagranicznych będącemu członkiem partji pracy. Prasa prawicowa czyniła go odpowiedzialnym nie tylko za jego własne kroki, lecz i za działalność jego poprzedników" a w dalszym ciągu zarzuca premierowi będącemu jedno-

czesnie naczelnikiem państwa, że za mało dotychczas stawał w obronie ministra spraw zagranicznych przed atakami prasy co tłumaczy przynależnością partyjną premiera, a następnie wskazuje na brak należytego informowania przez premiera parlamentu i opinii publicznej o działalności rządu.

W deklaracji partji pracy wręczonej premierowi przez delegatów partji pp. Strandmana i Luika wskazuje się jako na motywy odwołania swych ministrów, przede wszystkim na niejasność jaka panuje w stosunkach wzajemnych pomiędzy parlamentem, naczelnikiem państwa, rządem i oddzielnymi ministrami. Następnie wskazują na brak informowania społeczeństwa przez premiera o działalności rządu. Na konieczność obrony poszczególnych ministrów przez premiera co dotychczas było zaniedbane. W koncu na zwlekaniu z przeprowadzeniem reformy agrarnej oraz na wykazaną stronniczość ministra oświaty przy postawieniu powszechnego głosowania nad sprawą wprowadzenia do szkół nauki religji jako obowiązującej.

Partja pracy wycofując swych ministrów oświadcza jednak, że w dalszym ciągu będzie mogła przyjąć udział w rządzie po poprzedniej rewizji wzajemnych stosunków frakcji koalicyjnych oraz ponownej umowie normującej wszystkie powyższe sprawy.

Z poważszego wynikałoby, że partja pracy nie mając bezpośrednio żadnych poważnych przyczyn zmuszających ją do wywołania kryzysu posiada jednak sprawy o charakterze zasadniczym w załatwieniu których upatruje doniosłe znaczenie.

Frakcje koalicyjne biorące udział w rządzie potępiły dość ostro taktykę partji pracy. Zarówno partja chłopska jak i chrześcijańsko-narodowa uznały, że przyczyn do wywołania przesilenia nie było, a jeżeli istnieją pewne kwestje we wzajemnym ustosunkowaniu parlamentu, rządu i naczelnika państwa jak również szereg innych spraw wysuwanych przez partję pracy to wszystkie one mogły być załatwione i uregulowane drogą wzajemnego porozumienia przedstawicieli poszczególnych frakcji koalicyjnych, a to tembardziej że od dalszej współpracy w poprzednim składzie partja pracy nie uchyla się.

Partja narodowa podnosząc te same zarzuty i wytykając, że przed wywołaniem kryzysu partja pracy nie starała się wszelkimi sposobami wyjasnić drogą poprzedniego porozumienia, podkreśla parokrotnie, że stanowisko zajęte przez partję pracy i jej obecna taktyka

spowodowane są nadchodzącym okresem przedwyborczym. Zdaniem narodowców partja pracy zajmująca dotychczas najbardziej odpowiedzialne stanowiska w rządzie chciałaby w okresie agitacji wyborczej pozbyć się tej odpowiedzialności a temsamem ułatwić swą pozycję w oczekującej ją walce.

Socjalisci przyznając rację partji pracy wys wysuwanych przez nią zarzutach w stosunku do rządu posuwa się dalej wytykając rządowi zbyt małą pracę tworczą zarówno w dziedzinie gospodarczej, administracyjnej jak i innych, podkreślając jednak, że odpowiedzialność za podobny stan rzeczy spada w równej mierze na partję pracy, która rządząc dotychczas i mając możność zapobiegania wielu niedomaganiom nie jednak w tym kierunku nie uczyniła.

Z wyczerpującej dyskusji w prasie wywołanej kryzysem otrzymuje się wrażenie, że obecne przesilenie gabinetu estońskiego wywołane zostało sztucznie a miało na celu jedynie wzmocnienie wpływu partji pracy, bez ktorej istnienia rządu parlamentarnego jest wykluczone, przy czem należy uwzględnić również zbliżający się okres przedwyborczy.

Zmian zasadniczych przy powstaniu nowego rządu nie przewiduje się, to znaczy wyłoniony on zostanie z koalicji poprzednich stronnictw. Utworzenie nowego rządu powierzy parlament najprawdopodobniej dotychczasowemu premierowi, naczelnikowi państwa Paetsowi. Przewidywać należy zmianę na stanowiskach ministra spraw zagranicznych, wojny, oświaty i opieki społecznej. Z kandydatów na ministra spraw zagranicznych przywódcą partji pracy p. Strandman, poprzednio już swego czasu zajmujący to stanowisko oraz stanowisko prezydenta parlamentu, będący politycznie bezwzględny naszym przyjacielem. Na stanowisko ministra spraw wojskowych wymieniani są z wojskowych gen. Unt i pułk. Reek. Obie te kandydatury byłyby dla nas bardzo pożądane. Z osob cywilnych wymieniany jest dotychczasowy minister spraw wewnętrznych p. Einbund odnoszący się do nas również bardzo sympatycznie.

Obecnie już stwierdzić można z całą pewnością, że stosunek do nas ewentualnego nowego rządu nie ulegnie żadnym niepożądanym zmianom.

Abtamonowicz

/-/ Ablanowicz mjr.
Attwojsk. przy P.P.w Estonji